

**YUZ NERVI NEVROPATIYALARIDA SURUNKALI YIRINGLI O'RTA OTIT
BILAN BOG'LIQ KLINIK, ELEKTROFIZIOLOGIK VA IMMUNOLOGIK
O'ZGARISHLARNING PROGNOSTIK AHAMIYATI**

**Rahmatov Alizot Axtam o'g'li¹, Xojiyeva Dilbar Tadjiyevna², Rajabov Asqar
Hamroqulovich³**

¹ **PhD, Otorinolariningologiya kafedrasi dotsenti**, Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti, Buxoro, O'zbekiston

E-mail: drnakhir@gmail.com

ORCID: 0009-0002-2487-3693

² **Tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor, Nevrologiya kafedrasi mudiri**, Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti, Buxoro, O'zbekiston

E-mail: dr.tadjiyevna@mail.ru

ORCID: 0000-0002-5883-9533

³ **Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent**, Toshkent davlat tibbiyot universiteti, Toshkent, O'zbekiston

E-mail: doctorrajabov1976@gmail.com

ORCID: 0009-0000-2251-0675

Dolzarbligi

Yuz nervi nevropatiyalari periferik nerv tizimi kasalliklari orasida muhim klinik muammolardan biri bo'lib, yuz mushaklari parezi, mimik assimetriya, ko'zni to'liq yuma olmaslik, sinkineziyalar, kontrakturalar hamda turli darajadagi qoldiq nevrologik nuqsonlarning rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Yuz nervining periferik shikastlanishiga turli etiologik omillar sabab bo'lsa-da, o'rta quloqda uzoq davom etuvchi yiringli-yallig'lanish jarayonlari alohida klinik ahamiyatga ega.

Surunkali yiringli o'rta otitda davomli yallig'lanish, xolesteatoma, granulyatsion to'qima, temporal suyak tuzilmalaridagi destruktiv o'zgarishlar hamda yuz nervi kanalining zararlanishi yuz nervida kompression, ishemik, demiyelinizatsion va aksonal shikastlanish mexanizmlarini yuzaga keltirishi mumkin. Biroq yuz nervi nevropatiyasining klinik og'irligi va keyingi funksional tiklanishi faqat otologik jarayon xususiyatlari bilan belgilanmaydi. Nervning elektrofiziologik holati, aksonal degeneratsiya darajasi va tizimli immun-yallig'lanish javobining faolligi ham kasallikning kechishi va prognoziga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu sababli surunkali yiringli o'rta otit bilan bog'liq yuz nervi nevropatiyalarida klinik-nevrologik, elektrofiziologik va immunologik o'zgarishlarni kompleks baholash, ularning o'zaro bog'liqligini hamda funksional tiklanishni oldindan baholashdagi prognostik ahamiyatini aniqlash dolzarb ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi

Surunkali yiringli o'rta otit bilan bog'liq yuz nervi nevropatiyalarida klinik-nevrologik, elektrofiziologik va immun-yallig'lanish o'zgarishlarining o'zaro bog'liqligini aniqlash hamda ularning yuz nervi funksional tiklanishi va kasallik oqibatini prognozlashdagi ahamiyatini baholash.

Tadqiqot materiallari va usullari

Tadqiqotga surunkali yiringli o'rta otit fonida periferik yuz nervi nevropatiyasi aniqlangan bemorlarni jalb etish rejalashtiriladi.

Bemorlarning klinik-nevrologik holati **House–Brackmann shkalasi** va **Sunnybrook Facial Grading System** yordamida baholanadi. Yuz mushaklari parezi darajasi, peshona mushaklari harakati, ko'z yorig'ining yopilishi, nazolabial burma holati, og'iz burchagi harakati, yuz simmetriyasi, sinkineziyalar va kontrakturalarning mavjudligi aniqlanadi.

Yuz nervining funksional holatini obyektiv baholash maqsadida elektronevrografiya va elektromiografiya tekshiruvlari o'tkaziladi. Bunda **CMAP amplitudasi**, distal motor latensiya, zararlangan va sog'lom tomon ko'rsatkichlarining nisbati, spontan denervatsion faollik hamda motor birlik potentsiallari tahlil qilinadi.

Yuz nervi reflektor yoyining funksional holatini baholash uchun **blink-refleks** tekshiruvi o'tkazilib, R1 va R2 komponentlarining latensiyasi, simmetriyasi hamda saqlanganlik darajasi aniqlanadi.

Immun-yallig'lanish jarayonining faolligini baholash maqsadida qon zardobida **interleykin-6 (IL-6)**, **o'sma nekrozi omili alfa (TNF- α)** va **C-reaktiv oqsil (CRP)** miqdorini aniqlash rejalashtiriladi.

Otorinolarologik tekshiruvda surunkali yiringli o'rta otitning davomiyligi va klinik shakli, faol otoreya, xolesteatoma hamda granulyatsion jarayon mavjudligi baholanadi. Temporal

suyakning kompyuter tomografiyasi yordamida o'rta quloq va mastoid sohadagi destruktiv o'zgarishlar, shuningdek yuz nervi kanalining holati aniqlanadi.

Kutilayotgan natijalar

Surunkali yiringli o'rta otit bilan bog'liq yuz nervi nevropatiasining klinik og'irligi bilan elektrofiziologik o'zgarishlar o'rtasida ishonchli bog'liqlik aniqlanishi kutiladi. CMAP amplitudasining pasayishi, distal motor latensiyaning uzayishi, denervatsion faollikning kuchayishi hamda blink-refleks komponentlarining buzilishi yuz nervidagi funksional va aksonal shikastlanish darajasini aks ettirishi va funksional tiklanishni prognozlashda muhim ahamiyat kasb etishi mumkin.

IL-6, TNF- α va CRP darajalarining oshishi yuz nervi nevropatiasining og'irroq klinik kechishi, elektrofiziologik degeneratsiya belgilarining kuchayishi hamda funksional tiklanish muddatining uzayishi bilan bog'liq bo'lishi kutiladi. Ushbu immun-yallig'lanish o'zgarishlarining klinik natijani oldindan baholashdagi prognostik ahamiyati aniqlanadi.

Klinik-nevrologik, elektrofiziologik va immunologik ko'rsatkichlarni kompleks statistik tahlil qilish asosida yuz nervining funksional tiklanishi bilan mustaqil bog'liq prognostik omillar aniqlanadi. Ularning qoldiq parez, sinkineziya, kontraktura va tiklanishning kechikishi kabi noqulay funksional natijalarni oldindan baholashdagi individual hamda kombinatsion ahamiyati o'rganiladi.

Ilmiy yangiligi

Surunkali yiringli o'rta otit bilan bog'liq yuz nervi nevropatiyalarida nervning klinik-funksional holati, elektrofiziologik shikastlanish darajasi va immun-yallig'lanish faolligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik kompleks ravishda o'rganiladi.

Yuz nervining funksional tiklanishini prognozlashda House–Brackmann va Sunnybrook shkalalari ko'rsatkichlari, CMAP amplitudasi va distal motor latensiya, elektromiografik denervatsiya belgilari, blink-refleks parametrlari hamda IL-6, TNF- α va CRP kabi immun-yallig'lanish markerlarining individual va kombinatsion prognostik ahamiyati aniqlanadi.

Klinik, elektrofiziologik va immunologik o'zgarishlar orasidan yuz nervi funksiyasining tiklanishi bilan mustaqil bog'liq bo'lgan prognostik omillar ajratib ko'rsatiladi hamda ularning noqulay funksional oqibatlarni erta aniqlashdagi axborot qiymati baholanadi.

Amaliy ahamiyati

Klinik-nevrologik, elektrofiziologik va immunologik o'zgarishlarning prognostik ahamiyatini kompleks baholash yuz nervi nevropatiyasida noqulay funksional natija, qoldiq parez, sinkineziya va kontrakturalar rivojlanish xavfi yuqori bo'lgan bemorlarni erta aniqlash imkonini berishi mumkin.

Aniqlangan prognostik omillar bemorlarni individual xavf darajasiga ko'ra kuzatish, davolash taktikasini individuallashtirish, elektrofiziologik monitoring muddatlarini belgilash hamda neyrorabilitatsiya tadbirlarini maqsadli rejalashtirish uchun ilmiy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Xulosa

Surunkali yiringli o'rta otit bilan bog'liq yuz nervi nevropatiyalarida kasallikning klinik og'irligi va funksional natijasini baholashda faqat otologik belgilar yetarli emas. Yuz nervining klinik-nevrologik holatini elektrofiziologik ko'rsatkichlar va immun-yallig'lanish markerlari bilan birgalikda baholash nerv shikastlanishining og'irligini obyektiv aniqlash hamda funksional tiklanishni individual prognozlash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Klinik, elektrofiziologik va immunologik o'zgarishlarning prognostik ahamiyatini aniqlash noqulay kechish xavfini erta baholash, funksional tiklanishi kechikishi mumkin bo'lgan bemorlarni ajratish hamda individual davolash va neyrorabilitatsiya strategiyalarini takomillashtirishga xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: yuz nervi nevropatiyasi, periferik yuz falaji, surunkali yiringli o'rta otit, elektronevrografiya, elektromiografiya, blink-refleks, CMAP, IL-6, TNF- α , CRP, prognostik ahamiyat.